ธรรมรัฐ ธรรมราชากับปรากฏการณ์การเมืองไทย

DHARMARAT DHARMARAJA AND THE THAI POLITICAL PHENOMENON

พระครูศรีสิทธินายก
Phrakruwithansutaphirom
วัดบ้านใหม่
Ban Mai Temple.
E-mail: Thi_Wor@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารากฐานทางความคิดและพฤติกรรมทางการเมืองและเสนอแนวทางการสร้างธรรมาภิบาลเพื่อการพัฒนาการเมืองที่ยั่งยืน จากการศึกษาพบว่าด้านรากฐานทางการเมืองไทย การเมืองไทยได้รับอิทธิพลจากคติความเชื่อเรื่อง “ธรรมราชา” ซึ่งเป็นหลักการครองราชย์ด้วยธรรมที่ปลูกฝังอยู่ในสังคมไทยมาอย่างยาวนาน โดยมีอิทธิพลต่อความคาดหวังของประชาชนต่อจริยธรรมของผู้นำ ด้านการประยุกต์ใช้ธรรมรัฐและธรรมราชา ในยุคเปลี่ยนผ่าน พบบทบาทของสถาบันพระมหากษัตริย์ในการเป็นศูนย์รวมจิตใจและแก้ไขวิกฤตการณ์ทางการเมืองผ่านหลักทศพิธราชธรรม ขณะที่ “ธรรมรัฐ” หรือธรรมาภิบาลถูกนำมาใช้เป็นเครื่องมือในการปฏิรูประบบราชการและการเมืองเพื่อสร้างความโปร่งใส และด้านแนวทางการพัฒนา การสร้างการเมืองที่มั่นคงต้องอาศัยการบูรณาการระหว่างหลักธรรมราชา (จริยธรรมผู้นำ) และธรรมรัฐ (กลไกการบริหารจัดการที่ดี) เพื่อสร้างสมดุลระหว่างอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบต่อประชาชน อันจะนำไปสู่การพัฒนาประชาธิปไตยที่สอดคล้องกับบริบททางวัฒนธรรมของไทย

คำสำคัญ: การเมืองไทย, ธรรมาภิบาล, ธรรมรัฐ, ธรรมราชา

Abstracts

This academic article aims to study the foundations of political thought and behavior and to propose guidelines for establishing good governance for sustainable political development. The study's findings regarding the foundations of Thai politics indicate that Thai politics has been influenced by the concept of "Dhamma-Raja" (Righteous Kingship), a principle of reigning with righteousness that has been deeply embedded in Thai society for a long time. This concept influences public

expectations regarding the ethics of leaders. Regarding the application of Dhamma-State and Dhamma-Raja during transitional periods, the monarchy has played a role as a spiritual center and in resolving political crises through the "Ten Kingly Virtues" (Tossapit Ratchatham). Meanwhile, "Dhamma-State" or Good Governance has been utilized as a tool for bureaucratic and political reform to ensure transparency. In terms of development guidelines, establishing political stability requires the integration of Dhamma-Raja (leadership ethics) and Dhamma-State (good management mechanisms). This integration aims to balance authority with responsibility toward the people, ultimately leading to the development of a democracy that is consistent with Thailand's cultural context.

Keywords: Dhamma-State, Dhamma-Raja, Thai Politics, Good Governance

บทนำ

ปรากฏการณ์ทางการเมืองไทยปัจจุบัน แนวโน้มความขัดแย้งทางการเมืองสูงขึ้น อาจเกิดจากปัจจัยหลายประการ ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองในประเทศไทย รัฐในฐานะเป็นผู้ดำเนินกิจกรรมต่างๆ ภายในรัฐให้เกิดการจัดการพัฒนาประเทศไทยไปสู่ความเจริญรุ่งเรือง อยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข แต่สภาพความเป็นจริง ความขัดแย้งยังมีแนวโน้มขัดแย้งสูงขึ้น การแก้ปัญหาที่ผ่านมานิยมใช้อำนาจบีบให้เปลี่ยนแปลง เขียนกฎหมายให้สมาชิกรัฐต้องปฏิบัติตาม ใช้ข้าราชการประจำและบุคลากรสายสนับสนุน นักการเมืองเป็นกลไกในการขับเคลื่อนกิจกรรมต่างๆในรัฐ และถูกตั้งคำถามว่าบริหารจัดการรัฐด้วยวิธีการใช้อำนาจบีบให้เปลี่ยนแปลง การใช้กฎหมายบังคับ การสร้างกระแสทางการเมือง การใช้การสื่อข่าวสารข้อมูลเท็จและจริงกำหนดทิศทางการเมือง ช่วยให้การเมืองไทยเกิดการอยู่ร่วมกันด้วยความสงบสุข เกิดสันติสุข สร้างความยุติธรรมได้จริงหรือไม่ และเหตุใดผู้มีอำนาจทางการเมือง ผู้มีอำนาจบริหารรัฐ ผู้มีความรู้ประสบการณ์ยังไม่สามารถพัฒนาการเมืองไทยให้เกิดประชาธิปไตย สร้างความสงบสุขได้

การเมืองไทย กิจกรรมต่างเมื่อเกิดปัญหาความขัดแย้ง คำถามแรกๆ “ความยุติธรรม เจ้าหน้าที่รัฐต้องปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์ยุติธรรม” มองถึงการปฏิบัติหน้าที่ของข้าราชการหรือเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวเนื่องด้วยกับกิจกรรมต่างๆของรัฐ การปฏิบัติงานภายใต้กรอบกฎหมายและระเบียบต่างๆที่รัฐกำหนดให้ข้าราชการหรือเจ้าหน้าที่ต้องปฏิบัติตามด้วยความเคร่งครัดและการใช้ดุลพินิจอย่างเหมาะสม มองถึงการใช้ธรรมาภิบาลในการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ รัฐบริการ ปฏิบัติงานด้วยธรรมและธรรมรัฐเป็นข้อเรียกร้องสำหรับการปฏิรูประบบราชการ เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพ ประสิทธิผล ประหยัด ความเท่าเทียมในสังคม ให้ความสำคัญกับค่านิยมและการลดบทบาทหน้าที่ของ

รัฐในการให้บริการที่ตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนได้รวดเร็วทันสมัยต่อสถานการณ์ สำหรับแนวทางส่งเสริมการเป็นธรรมรัฐ คือ ความเป็นวิชาชีพนักรัฐประศาสนศาสตร์เพื่อสะท้อนคุณค่าและภาพพจน์ที่ดีของผู้ปฏิบัติหน้าที่ในการใช้อำนาจหน้าที่โดยการคำนึงถึงผลประโยชน์ของประชาชนเป็นสำคัญ (อารี ผสานสินธุวงศ์,2565) ปรากฏการณ์ทางการเมืองไทยในปัจจุบันยังคงเชื่อมโยงกับปัญหาความต้องการโดยเฉพาะคุณธรรมของผู้ปฏิบัติงานภายในรัฐและผู้ที่มีอำนาจสูงสุดที่สามารถสร้างศรัทธาให้แก่ประชาชนในรัฐให้เป็นหนึ่งเดียวภายใต้คุณธรรมธรรมรัฐและธรรมราชา

ปรากฏการณ์การเมืองไทย

ปรากฏการณ์การเมืองไทยความขัดแย้งความรุนแรงทางการเมืองการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่รัฐองค์กรต่างๆภายใต้รัฐธรรมนูญและองค์กรที่เป็นภาคเอกชนการปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ที่เข้าไปมีกิจกรรมเกี่ยวข้องกับกิจกรรมการบริหารจัดการรัฐการใช้อำนาจรัฐและการใช้อิสระเสรีภาพในการขับเคลื่อนกิจกรรมทางการเมืองปรากฏการณ์ที่ปรากฏให้เห็นสังคมรับรู้ได้โดยธรรมชาติคือการปฏิบัติที่เอนเอียงเข้ากับฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งการตีความทางข้อกฎหมายการตีความแนวปฏิบัติรวมถึงการกระทำต่างๆเน้นตีความเข้ากับความคิดเห็นของตนเองก่อให้เกิดความขัดแย้งทางการเมืองนำไปสู่การเอนเอียงในด้านอื่นๆที่สร้างการอยู่ร่วมกันส่งผลให้เกิดความขัดแย้งในทางการเมืองสูงและเกิดความวุ่นวายภายในรัฐ

ปรากกฎการณ์ทางการเมืองไทยในอดีต นับตั้งแต่การเปลี่ยนแปลงทางการเมืองปี 25475 การเปลี่ยนแปลงการปกครอง 24 มิถุนายน 2475 คือความขัดแย้งในสังคม อันเป็นเงื่อนไขทางประวัติศาสตร์ที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ความคิดเห็นทางการเมือง และเรื่องราวทางการเมืองของคณะการเมืองคณะหนึ่ง พรรคการเมืองพรรคการเมืองหนึ่งที่มีชื่ออยู่ในประวัติศาสตร์ชาติไทยยุคใหม่ว่า คณะราษฎร ซึ่งได้มีบุคคลบางกลุ่มบางคณะในคณะนี้ พยายามที่จะลบล้างชื่อคณะราษฎรออกจากหน้าประวัติศาสตร์ชาติไทย หรือพยายามบิดเบือนข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์ของคณะราษฎร หรือสถานการณ์ขณะนั้นให้ผิดไปจากความจริง (สุพจน์ ด่านตระกูล, 2567)

การเปลี่ยนแปลงทางการเมืองความขัดแย้งทางการเมืองเป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น ตามธรรมชาติของการทำกิจกรรมต่างๆร่วมกันกลุ่มคณะราษฎร์แม้ว่าจะมีจุดเป้าหมายเดียวกันในการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองช่วง 2475 ในขณะเดียวกันความคิดเห็นของกลุ่มคณะราษฎร์เกี่ยวกับกิจกรรมต่างๆทางการเมืองก็มิได้เหมือนกันส่งผลให้การจัดกิจกรรมต่างๆทางการเมืองก่อให้เกิดความขัดแย้งในกลุ่มคณะราษฎร์นำไปสู่การสร้างการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองในสังคมไทย

กิจกรรมทางการเมืองของกลุ่มคณะราษฎร์ ระหว่างครองอำนาจทางการเมือง การบริหารจัดการทางการเมืองเพื่อสร้างการเปลี่ยนแปลงทางอำนาจเดิมสู่อำนาจใหม่ ซึ่งยังไม่เป็นการเมืองในระบอบประชาธิปไตยตามอุดมการณ์ วนเวียนอยู่กับกลุ่มอำนาจที่เข้ามายึดอำนาจ คือ คณะราษฎร์

และเกิดการช่วงชิงอำนาจ ความคิดที่เห็นแตกต่างระหว่างอำนาจเก่า กลุ่มอำนาจใหม่ กลุ่มอำนาจใหม่ที่ขัดแย้งกันเองส่งผลให้ตลอดระยะเวลา 25 ปี มีการช่วงชิงอำนาจกันเองในกลุ่มคณะราษฎร์จนกระทั่งสิ้นสุดอำนาจลง ประเทศไทยหยุดชะงักและหมุนอยู่ในวังวนของ “รัฐประหาร” กับ “เหตุการณ์กบฏ” มากมายหลายครั้ง ซึ่งฟังดูแล้วช่างย้อนแย้งเหลือเกิน ถ้าจะบอกว่านี่คือการแย่งชิงอำนาจกันเองของกลุ่มคนที่ถูกเรียกว่า เป็นผู้ก่อร่างประชาธิปไตยให้แก่ประเทศ (The Truly Untrue Stories, 2567)

ปรากกฏการณ์ทางการเมืองไทยในปัจจุบัน นับตั้งแต่ปี 2540 ถึงปี 2567 การเมืองไทยช่วงปี 2540 เกิดกระแสต่อต้านอำนาจรัฐประหาร การสร้างรัฐธรรมนูญของประชาชน การเมืองใหม่สุจริตเริ่มจากการเลือกตั้ง ปฏิรูปการเมืองไทย ต่อต้านขายสิทธิขายเสียง เปิดให้ประชาชนมีส่วนร่วมร่างรัฐธรรมนูญกำหนดทิศทางประเทศ ประชาชนมีเสรีภาพ มีส่วนร่วมทางการเมืองในฐานะพลเมือง ร่วมตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐโดยประชาชน ร่วมทำให้ระบบการเมืองมีเสถียรภาพและประสิทธิภาพ แต่หลังมีรัฐธรรมนูญและการเมืองใหม่ไม่นาน การบริหารรัฐที่ขาดคุณธรรมไม่เป็นที่ย่อมรับของสังคมนำไปความขัดแย้งทางการเมืองที่เริ่มต้นตั้งแต่เดือนกันยายน 2548 และจบลงรูปแบบเดิมรัฐประหารยึดอำนาจรัฐบาลรักษาการณ์ พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร

แม้การเรียกร้องคุณธรรม แนวปฏิบัติที่รัฐต้องทำจะถูกระบุในรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2550 แต่กลุ่มการเมืองเริ่มวางแผนให้เกิดการลดทอนความสำคัญของสถาบันการเมืองจากการเลือกตั้งในกระบวนการสรรหาและการตรวจสอบอำนาจขององค์กรอิสระให้น้อยลง ส่งผลต่อการใช้อำนาจทางการเมืองเอื้อประโยชน์ตนเองและพวกพ้องทางการเมือง ละเลยคุณธรรมทางการเมือง

การทุจริตทางการเมืองในรอบ 20 ปีที่ผ่านมา ยังคงหมุนวนอยู่รอบตัวชายที่ชื่อ “ทักษิณ ชินวัตร” จุดประเด็นชุมนุมทางการเมืองหลังนายทักษิณ ชินวัตร กลับคืนสู่สังคมไทยพร้อมคำถามการปฏิบัติต่อนายทักษิณ ชินวัตร เกิดกระแสวิพากษ์วิจารณ์ในหลายมุม รวมทั้งการตั้งคำถามถึงแนวทางการปฏิบัติของเจ้าหน้าที่ต่อผู้ต้องหาในคดีต่างๆ ที่ดูแนวปฏิบัติต่อผู้ต้องหาคนอื่น

ปรากกฏการณ์ทางการเมืองไทยในอนาคต นับตั้งแต่เหตุการณ์ทางการเมืองหลังปี 2567 ที่คาดหวังให้เกิดขึ้น อนาคตการเมืองไทยและระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยสังคมไทยเป็นสังคมที่ผสมผสานวัฒนธรรมต่างๆ คนไทยเป็นคนที่มีหลากวัฒนธรรม มีความเป็นอยู่อย่างเรียบง่าย มีความเอื้ออารี มีน้ำใจ ไม่สุดโต่งในลัทธิใด ๆ มีศาสนาพุทธและศาสนาพราหมณ์ พิธีกรรมต่าง ๆ วัฒนธรรมจีนก็มีบทบาทอย่างมากในสังคมไทย วัฒนธรรมไทยในลักษณะของไทยาภิวัตน์ สังคมไทยจึงไม่ใช่สังคมที่หยุดนิ่ง คาดหวังก็คือความชอบธรรมทางการเมืองสามารถจะปรับตัวเข้ากับโลกยุคใหม่และสามารถนำประเทศไทยก้าวไปในสังคมโลกอย่างมีสง่างาม (ลิขิต ธีรเวคิน, 2567)

การสื่อสารทางการเมืองจุดกระแสการเมืองใหม่ เกิดการก้าวข้ามการเมืองของนักเลือกตั้งหลังเลือกตั้งในวันที่ 14 พฤษภาคม 2566 ประชาชนสร้างการเปลี่ยนแปลงการเมืองใหม่ กลุ่มอำนาจ

เดิมภายใต้รัฐบาลพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา ไม่สามารถรักษาอำนาจไว้ได้ ปรับสู่สู่ระบอบประชาธิปไตยที่คิดว่าจะเกิดขึ้นจริงหลังเลือกตั้ง แต่ความจริงการเมืองไทยก็ยังวนอยู่รูปแบบเดิม คุณธรรมนักการเมืองพรรครัฐบาลถูกตั้งคำถาม การขาดสัจจะต่อกันเพื่อให้โอกาสแก่ประเทศ การเมืองขาดคุณธรรมควรเปลี่ยนในอนาคต

สรุปได้ว่า ปรากฏการณ์การเมืองไทย เหตุการทางการเมืองตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบันถูกนำมาใช้จัดกิจกรรมทางการเมืองเพื่อให้เกิดการใช้อำนาจรัฐตอบสนองความต้องการของประชาชนที่มีความแตกต่างความต้องการมาก คุณธรรมผู้ใช้อำนาจรัฐถูกตั้งคำถาม ถูกเรียกหามากที่สุดเพื่อให้ความขัดแย้งทางการเมืองลดลง การเมืองนิ่ง ความสามัคคีเกิด รัฐพัฒนาต่อไปได้ แต่การเมืองไม่นิ่ง เกิดความวุ้นวายภายในรัฐ ผู้ใช้อำนาจรัฐขาดคุณธรรม ขาดศูนย์รวมศรัทธารัฐไม่อาจพัฒนากิจกรรมภายในรัฐได้ การพัฒนารัฐ พัฒนาประเทศ คุณธรรมผู้ใช้อำนาจรัฐ คุณธรรมพระราช คุณธรรมศูนย์ร่วมศรัทธา คุณธรรมนักการเมืองและคุณธรรมประชาชนในรัฐเป็นสิ่งที่ต้องมีและทำให้เกิดขึ้นเพื่อพัฒนาคนของรัฐให้มีคุณธรรมอันเป็นรากฐานการพัฒนารัฐหรือพัฒนาประเทศ

ธรรมรัฐ

ธรรมรัฐ รูปแบบการปกครอง มีธรรมและใช้ธรรมสร้างกฎเกณฑ์กติกา ระเบียบข้อบังคับกฎหมาย โดยเฉพาะการใช้อำนาจรัฐการก่อตั้งรัฐในช่วงแรกๆ การจัดทำระเบียบข้อกฎหมายต่างๆไม่ถูกนำมาใช้ แม้กระทั่งการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองของประเทศไทย การใช้รัฐธรรมนูญฉบับใหม่ก็ยังไม่สามารถใช้ได้อย่างเต็มที่ตามเจตนารมณ์การก่อตั้งในรัฐ จึงใช้หลักของธรรมะหรือใช้หลักศีลธรรมหลักศีล 5 ตามหลักพระพุทธศาสนามาปรับใช้กับการปกครอง เพื่อให้สมาชิกภายในรัฐไม่เบียดเบียนซึ่งกันและกันมีการสนับสนุนกิจกรรมต่างๆ ภายหลังรูปแบบการใช้รัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายปกครองรัฐ แต่ถ้าว่า การบังคับใช้กฎหมายของผู้ที่มีอำนาจหน้าที่ยังคงต้องรักษาไว้ซึ่งคุณธรรม การใช้ดุลยพินิจในการตีความการปฏิบัติหน้าที่ จำเป็นต้องอาศัยการตีความพร้อมกับคุณธรรมมีจริยธรรมคำนึงถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้นหลังจากการใช้อำนาจอยู่ในธรรมอยู่ในกรอบของกฎหมาย มีวิธีปฏิบัติที่เสมอต้นเสมอปลาย มีธรรมะ คือ ไม่อคติ ไม่โลภ ไม่โกรธ ไม่หลง ไม่กลัวเป็นตัวกลั่นกรองเมื่อใช้อำนาจหน้าที่

ธรรมรัฐ เจ้าหน้าที่รัฐต้องหลีกเว้นจากการประพฤติในอคติทั้ง 4 เมื่อดำเนินกิจกรรมต่างๆ เกี่ยวกับการใช้อำนาจรัฐ การปฏิบัติหน้าที่ตามบทบาทหน้าที่โดยเฉพาะการใช้ดุลยพินิจที่อำนาจตัดสินใจ หากมีอคติ 4 อยู่ในจิตใจจะทำให้เจ้าหน้าที่รัฐผู้ใช้อำนาจรัฐไม่ตั้งอยู่ในธรรมรัฐในปฐมอคติสูตร ว่าด้วยอคติ สูตรที่ 1

ภิกษุทั้งหลาย การถึงอคติ1- (ความลำเอียง) 4 ประการนี้

การถึงอคติ 4 ประการ อะไรบ้าง คือ

บุคคลย่อมถึง

1. ฉันทาคติ (ลำเอียงเพราะชอบ) 2. โทสาคติ (ลำเอียงเพราะชัง)

3. โมหาคติ (ลำเอียงเพราะหลง) 4. ภยาคติ (ลำเอียงเพราะกลัว)

ภิกษุทั้งหลาย การถึงอคติ 4 ประการนี้แล

บุคคลใดละเมิดความชอบธรรม

เพราะฉันทาคติ โทสาคติ โมหาคติ ภยาคติ

ยศของบุคคลนั้นย่อมเสื่อม

ดุจดวงจันทร์ข้างแรมฉะนั้น

ปฐมอคติสูตรที่ 8 จบ

8. ทุติยอคติสูตร

ว่าด้วยอคติ สูตรที่ 2

ภิกษุทั้งหลาย การไม่ถึงอคติ 4 ประการนี้

การไม่ถึงอคติ 4 ประการ อะไรบ้าง คือ

บุคคลย่อมไม่ถึง

1. ฉันทาคติ 2. โทสาคติ

3. โมหาคติ 4. ภยาคติ

ภิกษุทั้งหลาย การไม่ถึงอคติ 4 ประการนี้แล (องฺ. จตุกฺก. (ไทย) 21/17/29)

ส่วนการปฏิบัติเพื่อให้มีคุณธรรมประจำใจของเจ้าหน้าที่รัฐ คือ การปฏิบัติตามทศพิธราชธรรม และคุณธรรมอื่น เช่น พรหมวิหารธรรม เป็นต้น ทศพิธราชธรรมในมหาหังสชาดก

คือ 1. ทาน 2. ศีล

3. การบริจาค 4. ความซื่อตรง

5. ความอ่อนโยน 6. ความเพียร

8. ความไม่โกรธ 8. ความไม่เบียดเบียน

9. ความอดทน 10. ความไม่คลาดธรรมด

และอธิบายเพิ่มธรรม 10 ประการ คือทศพิธราชธรรม 1. ประการ คือ 1 ทาน หมายถึงเจตนาให้วัตถุ 10 ประการ มีข้าวและน้ำเป็นต้น (2) ศีล หมายถึงศีล 5 ศีล 10 (3) การบริจาค หมายถึงการบริจาคไทยธรรม (4) ความซื่อตรง หมายถึงความเป็นคนตรง (5) ความอ่อนโยน หมายถึงความเป็นคนอ่อนโยน (6) ความเพียร หมายถึง กรรม คือ การรักษาอุโบสถ (8) ความไม่โกรธ หมายถึง ความมีเมตตาเป็นเบื้องต้น (8) ความไม่เบียดเบียน หมายถึงความมีกรุณาเบื้องต้น (9) ความอดทน หมายถึงความอดกลั้น (10) ความไม่คลาดจากธรรม หมายถึงความไม่ขัดเอง ขุ.ชา. (ไทย) 28/176/112

สรุปได้ว่า ธรรมรัฐเป็นคุณธรรมของผู้ใช้อำนาจรัฐ ต้องมีเมื่อใช้ดุลพินิจหรือบังคับใช้กฎหมายที่ส่งผลต่อการเมืองการปกครองผู้รับบริการในรัฐธรรมะสำหรับใช้กับผู้ที่มีอำนาจได้แก่หลักอคติ 4 นั่น

หมายถึงผู้ใช้อำนาจต้องเว้นจากอคติ 4 และการกระทำคุณธรรมให้เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องคือการใช้หลักทศพิษราชธรรมมาสร้างเสริมคุณธรรมในใจตนเพื่อให้ตนเองมีการใช้อำนาจในเชิงสร้างสรรค์ดูแลประชาชนผสมผสานกับกิจกรรมอื่นๆภายใต้กฎหมายมอบอำนาจหน้าที่เพื่อให้สมาชิกได้รับประโยชน์จากนโยบายต่างๆของรัฐโดยเฉพาะนโยบายสาธารณะที่ส่งผลกระทบในวงกว้าง

ธรรมราชา

ธรรมราชา ผู้นำรัฐเป็นศูนย์รวมศรัทธาประชาชนในรัฐ เป็นประธานรัฐ ประธานประเทศอาจเป็นพระสงฆ์ สังฆราช หรืออาจเป็นพระราชาหรือผู้นำประเทศ การวางตัวอย่างเหมาะ สร้างความเคารพตั้งอยู่ในคุณธรรม ทศพิธราชธรรม: 10 ตัวชี้วัดความเป็นผู้นำ คนหรือกลุ่มคนที่มีบทบาทสำคัญในการนำคนหรือกลุ่มคนให้บังเกิดความพอใจโดยธรรม คำว่า “โดยธรรม” จึงมีนัยที่สะท้อน “หลักการทศพิธราชธรรม” ที่เป็นตัวแปรชี้วัดคุณค่าของการเป็นผู้นำ หลักปฏิบัติที่ผู้นำ/บุคคลที่จะทำให้มหาชน/คนอื่น/ผู้ตามเกิดความยินดีโดยชอบธรรม ซึ่งมี 10 ประการ” กล่าวตามนัยนี้ ผู้นำ หรือบุคคลที่จะทำให้ผู้อื่นเกิดความพึงพอใจนั้น จะต้องมีตัวชี้วัด 10 ประการ แต่หากวิเคราะห์ให้ละเอียดมากยิ่งขึ้น จะพบว่า เราสามารถแยกตัวชี้วัด 10 ประการออกเป็น 3 กลุ่มใหญ่ กล่าวคือ (1) รู้จักให้ (ทาน) รู้จักควบคุมพฤติกรรมของตนเอง (ศีล) รู้จักเสียสละ (ปริจาคะ) (2) รู้จักซื่อตรง (อาชชวะ) รู้จักอ่อนโยน (มัททวะ) รู้จักยับยั้งชั่งใจ (ตปะ) และ (3) รู้จักระงับโกรธ (อักโกธะ) รู้จักการไม่เบียดเบียน (อวิหิงสา) รู้จักอดทน (อดทน) รู้จักหนักแน่น (อวิโรธนะ) (พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส, 2556)

ปรัชญาฮินดู มีผู้ปกครองที่เรียกว่า "ธรรมราชา" เป็นวรรณะกษัตริย์ มีสถานะเป็นทั้งธรรมราชาและเทวราช ปกครองบ้านเมืองภายใต้หลักเทวาธิปไตย มีเป้าหมายเพื่อให้คนทุกวรรณะอยู่เป็นสุขในเทวรัฐ ส่วนตามพุทธปรัชญาเถรวาท ผู้ปกครองแบบธรรมราชาต้องเป็นผู้มีคุณธรรมประจำตัวและมีหน้าที่ทางศีลธรรมต่อสังคม ปกครองบ้านเมืองโดยหลักธรรมาธิปไตย และมีเป้าหมายเพื่อให้ทุกคนเป็นคนดีมีความสุขในธรรมรัฐ และพุทธปรัชญาที่ใช้วิธีการปฏิบัติดีทางกายวาจา (พระครูไพโรจน์คีรีรักษ์และพระมหาจักรพันธ์ สุรเตโช, 2564)

ผู้นำรัฐอาจไม่มีอำนาจทางการบริหารแต่ดำรงสถานะของการเป็นประธานและเป็นศูนย์รวมทางจิตใจเมื่อเกิดความขัดแย้งทางการเมืองภายในรัฐหรือการใช้อำนาจของเจ้าหน้าที่รัฐด้วยความไม่เป็นธรรมผู้นำรัฐที่สามารถสร้างศรัทธาให้เกิดขึ้นภายในรัฐจะนำคุณธรรมที่สังคมยอมรับสร้างความสมานสามัคคีให้แก่สมาชิกภายในรัฐและใช้คุณธรรมในการแก้ไขปัญหาการใช้อำนาจรัฐที่ไม่ชอบธรรมและการสร้างความขัดแย้งภายในรัฐให้เกิดการร่วมมือพัฒนารัฐสร้างความสามัคคีของสมาชิกในรัฐ

หลักธรรมและคุณธรรมที่ผู้นำรัฐ ต้องปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอและประเทศไทยคุ้นเคยกับคำว่าธรรมะราชาเนื่องจากพระราชาในฐานะเป็นศูนย์รวมจิตใจของประชาชนไทยในปรากฏการณ์ทางการเมืองในปัจจุบันได้ทรงใช้ธรรมะและหลักธรรมเป็นต้นแบบในการพัฒนาประเทศลดความขัดแย้ง

และสร้างพลังศรัทธาให้เกิดขึ้นต่อสถาบันพระมหากษัตริย์ พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร เสด็จผ่านพิภพในการพระราชพิธีบรมราชาภิเษก เมื่อวันที่ 5 พฤษภาคม พุทธศักราช 2493 ณ พระที่นั่งไพศาลทักษิณ ทรงได้รับการเฉลิมพระปรมาภิไธยตามจารึกในพระสุพรรณบัฏ ว่า “พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มหิตลาธิเบศร รามาธิบดี จักรีนฤบดินทร สยามมินทราธิราช บรมนาถบพิตร” ในโอกาสนี้ พระราชทานพระปฐมบรมราชโองแก่ปวงชนชาวไทยว่า “เราจะครองแผ่นดินโดยธรรม เพื่อประโยชน์สุขแห่งมหาชนชาวสยาม” (หน่วยราชการในพระองค์, 2567)

ธรรมราชาหมายถึงกษัตริย์ผู้มีธรรม เป็นราชาคือผู้ถือธรรมเป็นใหญ่เป็นธรรมาธิปไตยและเป็นธรรมิกราช คือระราชาผู้ทรงธรรมหรือประพฤติราชธรรม ปฏิบัติหน้าที่ให้สุจริตราชธรรมที่ประการเข้าไปด้วย กุศลกรรมบถ 10 ครอบคลุมศีล 5 เป็นธรรมเครื่องกำกับการใช้พระราชอำนาจของพระราชา ถ้าไม่มีธรรมเป็นเครื่องกำกับ พระราชาอาจหลงอำนาจและใช้อำนาจไปในทางสร้างความเดือดร้อนให้ผู้อื่นเพราะมีพุทธภาษิตว่า “วโส อิสฺสริยํ โลเกอำนาจเป็นใหญ่นโลก” อำนาจมักทำคนให้เสียคน ผู้ยิ่งใหญ่ส่วนมากจึงมักจะเป็นคนเลว (พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), 2557)

ธรรมะกับการใช้อำนาจของผู้ที่เป็นผู้นำเป็นผู้มีอำนาจสูงสุดของรัฐ ให้เกิดความศรัทธาและความเชื่อมั่นพร้อมทั้งเป็นแบบอย่างให้กับสมาชิกของรัฐเจ้าหน้าที่ของรัฐได้ปฏิบัติตามเกิดการส่งต่อธรรมะราชาจากรุ่น 1 ไปยังอีกรุ่นหนึ่ง เพื่อสร้างความมั่นคงต่อสถาบันสำคัญของชาติและเมื่อต้องนำสถาบันมาสร้างความสมัครสมานสามัคคีเมื่อเกิดความขัดแย้งทางการเมืองหรือการสร้างพลังในการขับเคลื่อนพัฒนาประเทศเช่นการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาช่วยสร้างความมั่นคงแก้วิกฤตปัญหาของประเทศเพื่อให้ประเทศมีการพัฒนาสู่ความยั่งยืนและสมาชิกในรัฐมีคุณธรรมพึ่งพาตนเองได้อย่างเหมาะสมปรากฏการณ์ทางการเมืองของประเทศไทยจึงมีความเชื่อมโยงกับการใช้คุณธรรมของผู้นำทางการเมืองผู้นำประเทศรวมถึงผู้นำที่เรียกว่าธรรมราชาได้ปฏิบัติตนอย่างเหมาะสมตามสถานะ

สรุปได้ว่า ธรรมราชาเป็นคุณธรรมที่ผู้นำรัฐ ซึ่งเป็นศูนย์รวมทางจิตใจของสมาชิกในรัฐ และประเทศไทยมีสถาบันพระมหากษัตริย์ และสังฆราชา พระของพระสงฆ์ นำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาเป็นหลักปฏิบัติ เกิดเป็นต้นแบบพระราชาและสร้างศรัทธาให้กับประชาชนไทยแม้เกิดเหตุการณ์ทางการเมืองความขัดแย้งทางการเมืองพระราชาผู้มีคุณธรรมสามารถสร้างศรัทธาและสร้างความสงบสุขให้เกิดขึ้นก่อให้เกิดการส่งต่อคุณธรรมของผู้นำประเทศเป็นแบบอย่างให้ประชาชนได้ปฏิบัติตามอย่างต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน

บทสรุป

ปรากฏการณ์ทางการเมืองตั้งแต่ก่อนพ.ศ 2475 สถาบันพระมหากษัตริย์ได้ทรงใช้หลักธรรมและคุณธรรมต่างๆ ในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาประเทศในการรวบรวมแผ่นดินให้เป็นปึกแผ่น ยกเลิก วัฒนธรรมในสังคมเช่นวัฒนธรรมการ พระธาตุการควบคุมกลุ่มคนให้อยู่ภายใต้อำนาจของตน มีการเลิกทาสเป็นการให้ทานอีกรูปแบบหนึ่งส่งผลต่อการพัฒนาประเทศและหลังเหตุการณ์ทางการเมือง 2475 กลุ่มการเมืองบางกลุ่มมีความขัดแย้งทางการเมืองไม่ตั้งอยู่ในธรรมก่อให้เกิดความขัดแย้งและช่วงชิงอำนาจกันและกันการนำหลักธรรมคุณธรรมจึงจำเป็นจะต้องนำมาใช้พัฒนาผู้ที่มีอำนาจทางการเมืองผู้ที่เป็นศูนย์รวมทางจิตใจของรัฐภายใต้ปรากฏการณ์ความขัดแย้งทางการเมืองต่างๆให้ยุติลงด้วยการใช้คุณธรรมประจำตนที่เรียกว่าธรรมรัฐและธรรมราชาให้เกิดการส่งต่อการพัฒนาผ่านปรากฏการณ์ทางการเมืองที่ปรับเปลี่ยนไปตามยุคสมัย

เอกสารอ้างอิง

พระครูไพโรจน์คีรีรักษ์และพระมหาจักรพันธ์ สุรเตโช. (2564) ธรรมราชาตามแนวพุทธปรัชญาเถรวาท. **วารสารปณิธาน** ปีที่ 17 ฉบับที่ 1 มกราคม-มิถุนายน

พระไตรปิฎกออนไลน์, **พระไตรปิฎกออนไลน์ ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย 45 เล่ม**, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: https://www.thepathofpurity.com/home [23 มิถุนายน 2567].

พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต). (2557). **ธรรมราชา.** เอกสารสารนิพนธ์พุทธศาสตรบัณฑิต เรียบเรียงจากปาฐกถานำแสดง ณ ห้องคอนเวนชั่นเซ็นเตอร์ โรงแรมรามาการ์เด้นส์ เนื่องในการประชุมวิชาการของสถาบันพระปกกล้า ครั้งที่ 15 ประจำปี 2556 เมื่อวันที่ 7 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2557 ในโอกาสเฉลิมฉลอง12 ปี พระบรมราชสมภพพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว

พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส. **ทศพิธราชธรรม: 10 ตัวชี้วัดสำหรับผู้นำองค์กร.** [ออนไลน์], แหล่งที่มา: https://www.mcu.ac.th/article/detail/14241 [23 มิถุนายน 2567].

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). **พระไตรปิฎก ภาษาไทย** ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

อารี ผสานสินธุวงศ์. (2556). ธรรมรัฐกับความเป็นวิชาชีพนักรัฐประศาสนศาสตร์, **วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเชีย** ปีที่ 3 ฉบับที่ 1 (มกราคม –มิถุนายน) :

สุพจน์ ด่านตระกูล. **ความขัดแย้งในสังคมไทยก่อนเปลี่ยนแปลงการปกครอง.** [ออนไลน์], แหล่งที่มา: https://pridi.or.th/th/content/2020/06/296 [20 มิถุนายน 2567].

ลิขิต ธีรเวคิน. **อนาคตการเมืองไทยและระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย.** [ออนไลน์], แหล่งที่มา: http://wiki.kpi.ac.th/index.php?title [22 มิถุนายน 2567].

หน่วยราชการในพระองค์. **พระราชประวัติ.** [ออนไลน์], แหล่งที่มา: https://www.royaloffice.th/2023/10/02/พระราชประวัติ-2489-2559/ [23 มิถุนายน 2567].

The 'Truly'Untrue Stories. **ย้อนรอยการชิงอำนาจในยุคประชาธิปไตยคณะราษฎร.** [ออนไลน์], แหล่งที่มา: https://www.luehistory.com/luehistory-article-04092021/ [21 มิถุนายน 2567].